
Orijinal Makale Başlığı:

Liselerde serbest kıyafet uygulamasının çok perspektifli analizi

Makalenin İngilizce Başlığı:

A multi-perspective analysis of free dress code at high schools

Yazar(lar):

Seher KAPUCU, Ferudun SEZGİN

Kaynak Gösterimi İçin:

Kapucu, S., & Sezgin, F. (2015). Liselerde serbest kıyafet uygulamasının çok perspektifli analizi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 681-704, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.037>.

Original Title of Article:

Liselerde serbest kıyafet uygulamasının çok perspektifli analizi

English Title of Article:

A multi-perspective analysis of free dress code at high schools

Author(s):

Seher KAPUCU, Ferudun SEZGİN

For Cite in:

Kapucu, S., & Sezgin, F. (2015). Liselerde serbest kıyafet uygulamasının çok perspektifli analizi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 681-704, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.037>.

Liselerde Serbest Kıyafet Uygulamasının Çok Perspektifli Analizi*

Seher KAPUCU^{†a}, Ferudun SEZGİN^b

^aMilli Eğitim Bakanlığı, Özdemir Gürocak İlkokulu, Ankara/Türkiye

^bGazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara/Türkiye

Makale Bilgisi

DOI: 10.14527/pegegog.2015.037

Makale Geçmişi:

Geliş 03 Temmuz 2015
Düzeltilme 25 Eylül 2015
Kabul 20 Kasım 2015

Anahtar Kelimeler:

Serbest kıyafet,
Okul üniforması,
Okul kıyafeti,
Öğrenci.

Öz

Bu araştırmanın amacı, liselerde serbest kıyafet uygulamasını çok perspektifli bir yaklaşımla yani; öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin bakış açılarından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve durum deseni benimsenmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi ve buna bağlı olarak maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Araştırmaya 28 öğrenci, 23 öğretmen, 17 veli ve 9 okul yöneticisi katılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından her grup için ayrı ayrı geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak bireysel olarak toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre paydaşların çoğunluğu serbest kıyafet uygulamasının temel amacını; öğrencilerin rahat hareket etmesini sağlamak olarak yorumlamaktadır. Öğrencilerin çoğu okul kıyafetlerinin serbest olmasını isterken diğer paydaşların çoğu okul üniformalarını desteklemektedir. Katılımcıların çoğu serbest kıyafet uygulamasını ekonomik bir yük olarak değerlendirmekte, okul güvenliğini ve disiplinini bozan bir faktör olarak nitelendirmektedir. Araştırmada okul kıyafet politikalarına yönelik sorunların kapsamlı ve beklentilere duyarlı bir şekilde çok perspektifli bir yaklaşımla tartışılması önerilmektedir.

A Multi-Perspective Analysis of Free Dress Code at High Schools

Article Info

DOI: 10.14527/pegegog.2015.037

Article history:

Received 03 July 2015
Revised 25 September 2015
Accepted 20 November 2015

Keywords:

Free dress code,
School uniform,
School dress code,
Student.

Abstract

The purpose of this study is, through a multi-perspective approach, to analyze free dress code at high schools from the views of students, teachers, parents and school administrators. In this qualitative research, maximum variation and criterion sampling methods were used to select participants. Data were collected through semi-structured interview forms, which were developed separately for each study group. Interviews were conducted face-to-face on an individual basis. The participants consisted of 28 students, 23 teachers, 19 parents and 9 school administrators. Data were audio-taped, and notes were taken during the meetings. Data were analyzed descriptively most of the participants stated that the main purpose of free dress code at high schools was to make students move around comfortably. Although most of students were likely to support free dress code, most of the other participants tended to support the school uniform. Free dress code was perceived as an economic burden by many participants, and it was described as a threat against school safety and discipline. It was recommended that issues on school dress code policies should be comprehensively and sensitively considered from multiple perspectives.

* Bu çalışma, Doç. Dr. Ferudun SEZGİN danışmanlığında Seher KAPUCU'nun Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırladığı "Liselerde Serbest Kıyafet Uygulamasına İlişkin Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

[†]Yazar: seher.kapucu@gmail.com

Giriş

Toplumsal ve kültürel değişimlere bağlı olarak zaman içinde değiştirilen okul üniformaları, eğitim sistemlerinin en eski geleneklerinden biridir. Okul üniformalarına ilişkin izlenen politikalar ülkelere göre farklılık göstermektedir. Eğitimin bir kamu hizmeti olarak sunulduğu ve ulusal değerlerin yeniden üretilmesinin öncelikli amaç olduğu eğitim sistemlerinde üniforma daha fazla tercih edilmektedir. Japonya, Tayvan, Çin Halk Cumhuriyeti, Hong Kong gibi ülkelerde öğrenciler merkezi yönetim tarafından belirlenmiş üniformalar giyerlerken bazı ülkelerde okul üniforması söz konusu bile değildir. Birleşik Devletler, Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde ise öğrenciler üniformalar giyseler de tüm öğrencilerin tek tip üniforma giymesine yönelik merkezi düzenlemeler bulunmamaktadır. İngiltere'de ilkököl üniformalarının kökeni, fakir çocukların gittiği vakıf okullarına dayanmaktadır (Hesapçıoğlu & Giorgetti, 2009). Fransa'da da İngiltere'den etkilenilerek okul üniforması politikası uygulanmıştır. Ayrıca, doksanlı yıllardan itibaren ABD'deki okullarda tek tip kıyafet uygulaması ya da okul üniforması kullanımı hızla yaygınlaşmıştır (Erkan, 2003). Japonya'da devlet ilkökullarının çoğunda tek tip kıyafet bulunmasa da okulların ayırt edilmesini sağlamak amacıyla aynı okulda öğrenim gören öğrencilerin aynı şapka veya sembolü taşımaları gerekmektedir (Kıral & Kıral, 2009). Bu noktada, bazı gelişmiş ülkeler de dâhil olmak üzere dünyanın pek çok yerinde öğrencilerin okul kıyafetlerine ilişkin farklı yaklaşımların olduğu ve belirli bir kıyafet politikasının tutarlı olarak uygulanmadığı söylenebilir.

Türkiye'de öğrencilerin kılık ve kıyafetleri, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan çeşitli kılık-kıyafet yönetmelikleri ve genelgeleriyle belirlenmektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan zaferle çıkan halkın yoksulluğu öğrenci kıyafetlerine de yansımış, yurttaşlar arasındaki ekonomik farklılığı ortadan kaldıracak eğitimin; düzen, disiplin ve bütünlük içinde sürdürülmesi amacıyla ilköğretim çağındaki tüm kız ve erkek öğrencilerin kılık-kıyafetleri düzenlenmiştir (Kıran, 2001). 1981 yılında MEB tarafından yayımlanan yönetmelikte öğrenci kılık kıyafetleri temel eğitim birinci ve ikinci kademedeki; siyah önlük, beyaz yakadan oluşan bir kıyafettir. Lise ve dengi okullarda ise kızlar için okul tarafından belirlenen bir renkte, öğrencilerin vücut hatlarını belli etmeyecek şekilde, yırtmacı bulunmayan, kollu ve boy uzunluğu diz kapağını örtecek şekilde bir forma; erkeklerde ise ceket, gömlek, pantolon ve kravattan oluşan bir takımdır (MEB, 1981). 1989-1990 eğitim-öğretim yılında siyah önlük uygulamasının öğrencileri psikolojik yönden olumsuz etkilediği belirtilerek ülke düzeyinde yedi coğrafi bölgenin her birinde bir köy ve bir şehir okulunda farklı renkte önlük uygulaması denenmeye başlanmıştır. 1990-1991 eğitim-öğretim yılından sonra ise ilköğretim öğrencileri siyah önlük yerine mavi önlük ile okula gitmişlerdir (Kıran, 2001). Öğrenci kıyafetleri yayımlanan yönetmelik ve genelgelerle sürekli değişime uğramış, 2002 yılına gelindiğinde ise liselerdeki kız öğrencilerin belli renklerde pantolon giyebilmelerine fırsat tanınmıştır (Milliyet, 2013). 2009 yılının Haziran ayında yapılan Okul Kıyafetleri Çalıştayında okul kıyafetleri; "ekonomik boyut", "sosyo-kültürel boyut" ve "fiziksel gelişim ve eğitim boyutu" açılarından ve öğrenciler, öğretmenler, okul müdürleri, sendika temsilcileri, okul aile birliği başkanı veliler ve MEB bürokratlarından oluşan komisyonlarca tartışılmıştır (MEB, 2009).

Kasım 2012'de resmi ve özel okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve lise öğrencilerinin kılık-kıyafetlerine dair usulleri belirlemek amacıyla çıkarılan yönetmelikte öğrencilerin kılık-kıyafetlerinin devlet okullarında bazı kısıtlamalar dâhilinde serbest olması, MEB'e bağlı özel okullarda ise okul yönetimince belirlenmesi kararı alınmıştır. Ayrıca, okullarda yürütülen etkinliklerde öğrencilerin uygun kıyafetler giymesi ve spor etkinliklerinde ise tek tip kıyafet giymeye öğrencilerin zorlanmaması kararları alınmıştır (MEB, 2013). Türkiye'de çok ses getiren bu yönetmelik, 25 Temmuz 2013 tarihinde değişikliğe uğramış, okul yönetimi ve okul-aile birliğinin koordinatörlüğünde, yönetmelikte yer alan sınırlamalara aykırı olmamak kaydıyla, velilerin yüzde ellisinden fazlasının muvafakati alınarak ilgili eğitim-öğretim yılı için okul kıyafeti veya kıyafetlerinin belirlenebileceği kararlaştırılmıştır. Bu değişiklik ile birlikte okulların bir kısmı tek tip kıyafet uygulamasına dönmüştür. 27 Eylül 2014 tarihinde kılık-kıyafet yönetmeliğinde tekrar bir değişiklik yapılmış ve yönetmelikte bazı değişikliklere gidilmiştir. Kılık-kıyafet sınırlamalarıyla ilgili yönetmelikte yer alan "Okullarda başı açık bulunur." ifadesi okul öncesi ve ilkököl öğrencileri kapsam dışı bırakılarak "Okullarda yüzü açık bulunur." şeklinde düzenlenmiş; öğrencilerin siyasi sembol içeren her türlü materyal taşımaları, saçlarını boyamaları, dövme yapmaları, pirsing takmaları yasaklanmıştır (MEB, 2014).

Öğrenci kıyafetlerinin serbest olması kamuoyunun önemli tartışma konularından biri olmuştur (Güçlü, 2009; MEB, 2014; Türk, 2013). Serbest kıyafet uygulamasına dair yayımlanan yönetmelik ile birlikte bu uygulamanın yararlı olacağını düşünenlerin yanında zararlı olacağını düşünen taraflar da olmuştur. Serbest kıyafet uygulamasını savunan görüşlerin çıkış noktaları, tek tip kıyafetin ifade özgürlüğünü engellemesi ve akademik başarı ile doğrudan ilgisinin kanıtlanamaması gibi hususlardır. Tek tip kıyafet zorunluluğunu savunanlara göre tek tip kıyafet güvenli ve disiplinli bir öğrenme ortamı oluşturmak, okullardaki disiplin problemlerini azaltmak, okul güvenliğini artırma ve öğrenciler arasındaki sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkların oluşturabileceği problemleri en aza indirmek için gereklidir (Erkan, 2003). Öğrenci kıyafetlerine ilişkin tutumların incelendiği bir araştırmada, serbest kıyafete karşı olumsuz, tek tip kıyafete karşı ise olumlu bir tutum gözlenmektedir (Kıran, 2001). Çocuklar ve annelerinin okul forma ve önlüklerine ilişkin tutumlarının incelendiği bir araştırmada ise öğrencilerin okul önlük ve formalarından model, renk ve kalıp bakımından, annelerinin ise model ve kalıp bakımından memnuniyet duydukları belirtilmektedir (Üstün & Çeğindir, 2006). Öğretmen ve öğrencilerin tek tip kıyafeti nasıl değerlendirdiklerini araştıran bir çalışmada ise tek tip kıyafeti; öğretmenler öğrencilere göre daha olumlu, ilkökul ve ortaokul öğrencileri ise lise öğrencilerine göre daha olumlu değerlendirmektedir (Stockton, Gullatt & Parke, 2002). Sosyo-ekonomik düzeyin öğrenci kıyafetlerine etkisini araştıran Dinçer (2005) de öğrencilerin okul üniforması tercihlerinin sosyo-ekonomik düzeye bağlı olarak farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Başka bir araştırma sonucu, aile gelir düzeyinin öğrencilerin önlük giyme istekleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Turan, 2012). Zorunlu kıyafet uygulamasının öğrenci devamsızlığını, okul suç ve kavgalarını, vandalizmi azalttığı (Cohn, 1996), okul iklimini daha elverişli hâle getirdiği (Murray, 1997; Tucker, 1999) ve tek tip kıyafet uygulanan okullardaki benlik saygısı ve akademik başarının yüksek olduğu belirtilmektedir (Gregory, 1996; Sanchez, Yoxsimer & Hill, 2012).

Araştırmalar, okul kıyafetinin çocuk suçluluğu üzerinde önemli bir değişken olarak algılandığını (Tanioka & Glasser, 1991), okul şiddetini önlemede okul üniforması politikalarının etkili olduğunu (Peterson, 2008; Sanchez et al., 2012) ve tek tip kıyafet giyilen okullarda disiplin sorunlarının ve zorbalığın azaldığını (Sanchez et al., 2012) göstermektedir. Başka bir araştırmada ise okul üniforması politikalarının; okullarda çeteleşmeye engel olduğu ve okul suçlarını azalttığına yönelik bulgulara karşı çıkmaktadır (Evans, 1996). Okul kıyafetlerinin okul şiddeti üzerine etkisinin incelendiği bir araştırmada, tek tip kıyafetin okullarda verilen eğitimin öneminin anlaşılması yönünden olumlu bir iklim oluşturduğu ve öğrencilere ortak bir amaç için bir arada bulduklarını hissettirdiği belirtilmektedir (Kepenekçi & Özcan, 2000). Katı okul kıyafeti politikalarının savunucularına göre bu politikalar, okullardaki olumsuz akran baskısını ve çetelerin etkinliklerini azaltarak öğrenci güvenliğini teşvik etmektedir. Katı okul kıyafeti politikaları; pahalı giysiler satın almanın aileler üzerindeki baskısını azaltmakta ve öğrenci devamsızlığını, disiplin cezalarını ve madde bağımlılığını önlemeye yardım etmektedir (Workman & Sudak, 2008). Tek tip kıyafet üzerine yapılan araştırmaların bazılarında tek tip kıyafet, öğrenciler arasında eşitliği sağlayan (Caruso, 1996) bazılarında öğrenciler arasında eşitsizliğe yol açan bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır (Kim & DeLong, 2006; Wilkins, 1999). Öğrencilerin aynı okul üniformasını giymeleri; bir yandan öğrenciler arasında eşitliği sağlarken, öte yandan aynı okul kıyafeti sosyo-ekonomik açıdan öğrenciler arasındaki eşitsizliğin öğrencilerce fark edilmesine neden olmaktadır. Firmin, Smith ve Perry (2006) öğrencilerin sosyo-ekonomik statülerine göre tek tip kıyafeti kullanma amaçlarının farklılık gösterdiğini, devlet ve vakıf okullarında tek tip kıyafetin öğrenciler arasında eşitleme işlevi gördüğünü, özel okullarda tek tip kıyafetin statü belirlemede kullanıldığını belirtmektedirler. Bazı araştırmalarda tek tip kıyafetin ayrımcılığa yol açtığına yönelik bulgular söz konusudur (Jennings, 1989). Ayrıca, tek tip kıyafetin öğrencilerin psikolojik durumlarının, duygularının ve problemlerinin farkına varılmasını engellediğini ileri süren araştırmalar da bulunmaktadır (King, 1998). Bununla birlikte, tek tip kıyafetin öğrencilerin tüm yaşam alanlarını kapsamadığı için ekonomik farklılıkların neden olduğu sorunların varlığını çok da engelleyemediğini gösteren çalışmalar da mevcuttur (Evans, 1996; Pollitt, 1998).

Türkiye'de serbest kıyafet uygulamasının görece olarak yeni olması, öğrenci kılık-kıyafeti ile ilgili yeterince araştırma olmaması ve uygulamaya taraf olan paydaşların görüşlerini çoklu bir perspektiften inceleyen ve tartışan çalışmaların yetersiz olması nedeniyle bu alanda daha fazla çalışma yapılması

gerektiği düşünülmektedir. Kıran'ın (2001) araştırmasında öğrenci, öğretmen ve anne-babaların tek tip ve serbest kıyafete ilişkin tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Erkan'ın (2003) makalesinde okullarda kıyafet uygulamalarına ilişkin görüş, uygulama ve araştırma sonuçlarının sentezi sunulmuş, tek tip kıyafet zorunluluğunun olumlu ve olumsuz etkileri belirtilmiştir. Kahraman ve Karacan (2013) çalışmalarında resmi liselerdeki öğrencilerin serbest kıyafet giymelerinin etkileri yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmiştir. Süzer ve Sağlam (2014) ilkokullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin öğrenci velilerinin görüşlerini, Tınmaz ve Sağlam (2014) ilkokul öğrencilerinin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini, Şen ve Sağlam (2014) ise araştırmalarında ilkokullarda serbest kıyafet uygulaması konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemişlerdir. Akbaba ve Konak (2014) öğrenci kılık-kıyafet politikalarının ve uygulamalarının önemini, başka ülkelerdeki uygulamalara ve medyadaki konu ile ilgili haberlere de yer vererek konunun pedagojik, ekonomik ve sosyal boyutlarını araştırmışlardır. Coşkun (2014) ise ortaokul ve liseye devam eden öğrencilerin ve velilerinin okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin görüşlerini araştırmıştır. Bu alanda yapılan az sayıda araştırmada öğrencilerin okul kıyafetleri farklı boyutlarıyla incelenmiş ve bazı önemli bulgulara ulaşılmıştır. Ancak uygulamanın karmaşık yapıya sahip olması, çok fazla sayıda paydaşı ilgilendirmesi ve uygulamadan etkilenen tarafların farklı beklentiler içinde olması nedeniyle söz konusu uygulamanın derinlemesine ve çoklu bakış açılarını bütünlendiren bir yaklaşımla daha fazla araştırılması ve tartışılması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma liselerde serbest kıyafet uygulamasına yönelik farklı bakış açılarını sentezleyerek konuya ilişkin kapsamlı bir yaklaşım sunmayı amaçlamaktadır. Farklı paydaşların görüşlerinin karşılaştırılması ve söz konusu sorunun bütüncül bir bakış açısıyla tartışılması, uygulamada karşılaşılan sorunların doğru çözümü açısından önemlidir. Bu araştırma, eğitim kurumlarının temel aktörleri olan öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin liselerde serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini çok yönlü ve bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu temel problemin çözümünü için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin liselerde serbest kıyafet uygulamasına yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, uygulama süreci, verilerin analizi ve geçerlik ve güvenilirlik kısımlarına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nitel olarak tasarlanmasındaki amaç, üzerinde çalışılan konu hakkında daha geniş bir bakış açısı elde etmektir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2012). Araştırmada serbest kıyafet uygulamasının öğretmen, öğrenci, veli ve okul yöneticilerine farklı boyutlardaki yansımalarını ayrıntılı olarak betimlemek için durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde incelemeye çalışan ve durumları çok yönlü ve derinlemesine inceleyen bir araştırma yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Katılımcılar

Katılımcılar, 2013-2014 öğretim yılında Ankara ili Çankaya, Yenimahalle, Mamak ve Altındağ merkez ilçelerindeki serbest kıyafet uygulaması yapan liselerdeki öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticileri arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ve ölçüt örnekleme

kullanılarak seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemeindeki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Ölçüt örnekleme yönteminde, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumlar çalışılmaktadır. Sözü edilen ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Örneklem için bütün lise türlerindeki her sosyo-ekonomik düzeydeki okullar seçilmiştir. Cinsiyet farklılığı tüm katılımcılarda aranan bir ölçüttür. Öğrencilerin seçiminde, her sınıf düzeyini yansıtılması, aile ekonomik durumu farklı olmasına önem verilmiştir. Öğretmenlerin belirlenmesinde, farklı branşlardan olmalarına özen gösterilmiş, yaşları farklı olmasına ve çalıştıkları çevrenin sosyo-ekonomik düzeylerinin farklı olmasına dikkat edilmiştir. Farklı eğitim ve sosyo-ekonomik gelir düzeyi olan velilerle görüşülmüştür. Okul yöneticilerinin belirlenmesinde de yaş ve okul sosyo-ekonomik yapısı dikkate alınmıştır.

Araştırmaya 19 kız ve 9 erkek olmak üzere 28 öğrenci katılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 12'si 9. sınıf, 11'i 10. sınıf, 4'ü 11. sınıf ve 2 tanesi de 12. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin 21'i orta seviyede, 4'ü yüksek seviyede ve 3'ü düşük seviyede sosyo-ekonomik gelir düzeyine sahiptir. Görüşmeye katılan öğretmen grubundaki kadın sayısı 15, erkek sayısı ise 8'dir. Öğretmenlerin 10 tanesi 31-40 yaş, 8 tanesi 41-50 yaş, 3 tanesi 21-30 yaş ve 2 tanesi de 51-60 yaş aralığındadır. Öğretmenlerin 9 tanesi düşük, 8 tanesi orta ve 6 tanesi yüksek sosyo-ekonomik gelirli çevrede çalışmaktadır. Görüşmeye 4 kadın, 13 erkek olmak üzere 17 veli katılmıştır. Velilerden 13 tanesi orta, 3 tanesi yüksek ve 1 tanesi düşük ekonomik gelir düzeyine sahiptir. Görüşme yapılan yöneticilerden 8 tanesi erkek, 1 tanesi ise kadındır. Yöneticilerin 2 tanesi 31-40 yaş, 4 tanesi 41-50 yaş ve 3 tanesi 51 ve üzeri yaş aralığındadır. Çalışılan çevrenin sosyo-ekonomik gelir düzeyi 3 okul yöneticisine göre yüksek, 2 okul yöneticisine göre orta ve 4 okul yöneticisine göre düşüktür.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Görüşme formları hazırlanırken soruların anlaşılır olmasına, odaklı ve açık uçlu sorular sormaya, çok boyutlu sorular sormaktan kaçınmaya, yönlendirmekten kaçınmaya, alternatif sorular ve sondalar hazırlamaya, farklı türden sorular yazmaya ve soruları mantıklı bir biçimde düzenlemeye dikkat edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Her bir katılımcı grubu için ayrı hazırlanan görüşme formları, (i) araştırma sorusunun, görüşmenin yapıldığı tarih ve saatin, araştırmacıyı tanıtan bilgilerin, araştırmanın amacının ve uygulamanın nasıl yapılacağına belirtildiği (ii) katılımcıların yaş, kıdem, cinsiyet, ekonomik gelir, eğitim durumu gibi kişisel bilgilerinin yer aldığı ve (iii) araştırmanın ana sorularının yanında anlaşılabilirliği sağlamak amacıyla geliştirilen alternatif sorular ile sondaların bulunduğu toplam üç bölümden oluşmaktadır. Görüşme formları hazırlanırken, (i) ilgili literatür taranmış, elde edilen bilgilere dayalı olarak araştırmacılar tarafından soru havuzu oluşturulmuş, (ii) her biri 20 sorudan oluşan görüşme formları eğitim yönetimi ve denetimi alan uzmanları ve ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşlerine sunulmuş, (iii) uzman görüşleri doğrultusunda araştırmanın amaçlarına uygun şekilde formlardaki soru sayıları 13'e düşürülmüş, (iv) sorular anlam ve anlaşılabilirlik açılarından Türk dili uzmanları tarafından okunmuş ve gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formu geliştirilmiş, (v) formlarının kapsam ve biçim açısından yeterli olup olmadığı çalışma grubuna dâhil edilmeyen iki öğrenci, iki öğretmen, bir veli, ve bir yöneticinin görüşleri alınarak kontrol edilmiş ve (vi) bu kontrollerden sonra görüşme formlarına son hâlleri verilmiştir.

Uygulama Süreci

Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler öncesinde Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izin yazısı okul yöneticilerine gösterilmiş ve okul yöneticileri tarafından görüşme formlarının uygulanması için uygun zaman ve ortam belirlenmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmanın konusu hakkında bilgi

verilmiş ve görüşmeler katılımcılar ile yüz yüze bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların istekleri doğrultusunda kayda alınmış ya da araştırmacılar tarafından not edilmiştir. Görüşme formunda ortalama olarak 20-30 dakikada gerçekleştirileceği belirtilen görüşme formları öğrenciler ile 438 dk., öğretmenler ile 491 dk., veliler ile 309 dk. ve okul yöneticileri ile 176 dk. sürmüştür.

Verilerin Analizi

Kaydedilen görüşmelerin ya da tutulan notların analizinde, nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Araştırmada yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler önce tümüyle bilgisayar ortamında yazıya dökülmüş, daha sonra sorulan sorulara göre düzenlenmiş ve özetlenmiş; bir anlamda betimlenmiştir. Betimsel analiz, nitel çözümlenmelerdeki verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak, kişilerin söylediklerinden, yazdıklarından ve dokümanların içeriklerinden doğrudan alıntılar yaparak betimsel bir yaklaşımla verilerin sunumudur (Kümbetoğlu, 2005). Araştırmada kullanılan betimsel analiz dört aşamadan oluşmuştur: (i) Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması: Bu aşamada araştırmanın kavramsal çerçevesi dâhilinde yer alan boyutlardan yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Böylece verilerin hangi temaların altında sunulacağı belirlenmiştir. (ii) Verilerin işlenmesi aşamasında, bir önceki aşamada oluşturulan genel çerçeveye göre elde edilen veriler okunarak düzenlenmiştir. (iii) Bulguların tanımlanması sürecinde düzenlenen verilerin tanımlanması ve gerekli olan yerlere doğrudan alıntılar yapılmıştır. (iv) Bulguların yorumlanması aşamasında ise tanımlanan bulguların açıklanması ve ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Elde edilen verilerin doğrudan alıntılarla sunumunda araştırma kapsamındaki katılımcıların isimleri hiçbir şekilde açıklanmamıştır. Görüşler sadece araştırmacıların bildiği bir kod isim verilerek sınıflandırılmış ve bu şekilde doğrudan alıntı yapılmıştır. Gizliliği sağlamak için öğrenciler (Ö), öğretmenler (Öğr.), veliler (V) ve okul yöneticileri (Y) ile belirtilmiş ve her bir katılımcıya bir sıra numarası verilmiştir.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde birinci alt probleme (serbest kıyafet uygulamasına yönelik değerlendirmeler) ve ikinci alt probleme (serbest kıyafet uygulamasına yönelik öneriler) ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada birinci alt problemle ilgili sorulara ilişkin görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Öğrencilerin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşleri

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, okul üniformasını sıkıcı ya da katı bir uygulama olarak gördüklerini belirterek serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin rahat etmesini sağlamayı ($n = 17$) amaçladığını ifade etmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun okullarında uygulanmasını istedikleri kıyafet politikası serbest kıyafet uygulamasıdır ($n = 23$). Öğrencilerden bazıları, serbest kıyafet uygulamasını öğrencilerin isteklerini dikkate almak ($n = 5$), zorunluluklardan, resmiyetten uzaklaşmak ($n = 5$), öğrencilerin özgürlük alanlarını genişletmek ($n = 3$), öğrencilere okulu sevdirmek ($n = 2$) noktalarında öğrenci gelişimine katkı sağlamayı hedefleyen bir uygulama olarak değerlendirmektedir.

Tablo 1.
Katılımcıların Serbest Kıyafet Uygulamasına İlişkin Değerlendirmeleri.

Katılımcı	Görüşler	n	Katılımcı Kodu
Öğrenci	Serbest kıyafet uygulaması yapılmalıdır.	23	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈
	Öğrencilerin rahat etmesini sağlar.	17	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅ , Ö ₂₆
	Akademik başarı ile ilişkili değildir.	16	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₉ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₉ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₄ , Ö ₂₆ , Ö ₂₈
	Aileye ekonomik yük getirir.	16	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₇ , Ö ₂₈
	Moda artışına sebep olur.	12	Ö ₁ , Ö ₆ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₈
	Kıyafete özenmeye neden olur.	9	Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃
	Zaman kaybına neden olur.	9	Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₈ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₃ , Ö ₂₆ , Ö ₂₈
	Öğrenci belirginliğinin ortadan kaldırır.	7	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₂₆ , Ö ₂₈
	Denetim kolaylığı sağlar.	7	Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₄ , Ö ₁₆ , Ö ₁₉ , Ö ₂₃ , Ö ₂₈
	Yabancıların okula girişini kolaylaştırır.	6	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₅
	Tercih, değişim ve çeşitlilik fırsatı sunar.	6	Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₇ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₈
	Öğrencilerin isteklerini dikkate alır.	5	Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₇ , Ö ₂₀ , Ö ₂₈
	Zorunluluklardan, resmiyetten uzaklaştırır.	5	Ö ₂ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₄ , Ö ₂₅
	Ne giyileceği endişesi oluşturur.	4	Ö ₂₀ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃ , Ö ₂₆
	Hor görülme, küçümsenme duygularını tetikler.	3	Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₂₃
	Öğrencilerin özgürlük alanlarını genişletir.	3	Ö ₄ , Ö ₈ , Ö ₁₂
	Öğrencilere okulu sevdirebilir.	2	Ö ₉ , Ö ₁₅
Kendini ifade etmeye yardımcıdır.	2	Ö ₂ , Ö ₁₃	
Öğretmen	Aileye ekonomik yük getirir.	18	Öğr ₁ , Öğr ₂ , Öğr ₃ , Öğr ₄ , Öğr ₆ , Öğr ₇ , Öğr ₈ , Öğr ₉ , Öğr ₁₃ , Öğr ₁₅ , Öğr ₁₆ , Öğr ₁₇ , Öğr ₁₈ , Öğr ₁₉ , Öğr ₂₀ , Öğr ₂₁ , Öğr ₂₂ , Öğr ₂₃
	Güvenliği olumsuz etkiler.	11	Öğr ₄ , Öğr ₁₁ , Öğr ₁₅ , Öğr ₁₆ , Öğr ₁₇ , Öğr ₁₈ , Öğr ₁₉ , Öğr ₂₀ , Öğr ₂₁ , Öğr ₂₂ , Öğr ₂₃
	Akademik başarıda nötr etkiye sahiptir.	10	Öğr ₁ , Öğr ₅ , Öğr ₇ , Öğr ₁₁ , Öğr ₁₃ , Öğr ₁₅ , Öğr ₁₈ , Öğr ₂₀ , Öğr ₂₁ , Öğr ₂₂
	Öğrencilerin rahat etmesini sağlar.	9	Öğr ₁ , Öğr ₂ , Öğr ₃ , Öğr ₆ , Öğr ₈ , Öğr ₉ , Öğr ₁₄ , Öğr ₁₅ , Öğr ₂₀
	Kontrol ve denetim zorluğu oluşturur.	8	Öğr ₃ , Öğr ₄ , Öğr ₆ , Öğr ₈ , Öğr ₉ , Öğr ₁₁ , Öğr ₂₀ , Öğr ₂₃
	Öğrenciye tercih fırsatı sağlar.	8	Öğr ₁ , Öğr ₄ , Öğr ₇ , Öğr ₉ , Öğr ₁₃ , Öğr ₁₅ , Öğr ₁₈ , Öğr ₂₁
	Öğrencilerin özgüvenini artırır.	7	Öğr ₆ , Öğr ₇ , Öğr ₈ , Öğr ₉ , Öğr ₁₃ , Öğr ₁₆ , Öğr ₂₀
	Kendini rahat ifade etmeye yardımcıdır.	6	Öğr ₃ , Öğr ₄ , Öğr ₉ , Öğr ₁₁ , Öğr ₁₃ , Öğr ₂₁
Davranış bozukluğu oluşturur.	6	Öğr ₄ , Öğr ₁₄ , Öğr ₁₅ , Öğr ₁₆ , Öğr ₂₀ , Öğr ₂₃	

	Gösteriş, özenme ve gruplaşmaya sebep olur.	6	Öğr ₁₂ , Öğr ₈ , Öğr ₇ , Öğr ₁₈ , Öğr ₂₁ , Öğr ₂₃
	Özgürlük alanlarını genişletir.	5	Öğr ₇ , Öğr ₁₆ , Öğr ₂₀ , Öğr ₂₁ , Öğr ₂₂
	Düzeni sağlar.	4	Öğr ₄ , Öğr ₁₀ , Öğr ₁₁ , Öğr ₁₃
	Tek tipliği engeller.	3	Öğr ₈ , Öğr ₁₃ , Öğr ₂₂
	Birbirine saygı göstermeyi geliştirir.	2	Öğr ₅ , Öğr ₁₀
Veli	Öğrenci kimliğini olumsuz etkiler.	16	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₅ , V ₆ , V ₈ , V ₉ , V ₁₀ , V ₁₁ , V ₁₂ , V ₁₃ , V ₁₄ , V ₁₅ , V ₁₆ , V ₁₇
	Hazırlanmada zaman kaybı oluşturur.	15	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₅ , V ₇ , V ₈ , V ₉ , V ₁₀ , V ₁₁ , V ₁₂ , V ₁₄ , V ₁₅ , V ₁₆ , V ₁₇
	Ekonomik açıdan dezavantajlıdır.	14	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₅ , V ₆ , V ₈ , V ₉ , V ₁₀ , V ₁₁ , V ₁₂ , V ₁₄ , V ₁₅ , V ₁₇
	Yabancıların okula girişini kolaylaştırır.	13	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₈ , V ₉ , V ₁₀ , V ₁₂ , V ₁₃ , V ₁₄ , V ₁₅ , V ₁₆ , V ₁₇
	Akademik başarıya bir etkisi yoktur.	13	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₆ , V ₇ , V ₈ , V ₉ , V ₁₁ , V ₁₂ , V ₁₃ , V ₁₅ , V ₁₆ , V ₁₇
	Her gün farklı giyinme kaygısı oluşturur.	12	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₅ , V ₈ , V ₉ , V ₁₁ , V ₁₂ , V ₁₅ , V ₁₆ , V ₁₇
	Disiplini olumsuz etkiler.	12	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₆ , V ₈ , V ₉ , V ₁₀ , V ₁₂ , V ₁₄ , V ₁₆ , V ₁₇
	Tanınma sıkıntısı, aidiyet problemi oluşturur.	5	V ₈ , V ₉ , V ₁₂ , V ₁₅ , V ₁₇
	Beğenilme isteği oluşturur.	5	V ₄ , V ₇ , V ₁₂ , V ₁₄ , V ₁₅
	Küçümsenme korkusu yaratır.	3	V ₂ , V ₄ , V ₉
Öğrencileri mutlu eder.	1	V ₇	
Okul Yöneticisi	Ailelere ekonomik yük getirir.	7	Y ₁ , Y ₂ , Y ₄ , Y ₅ , Y ₇ , Y ₈ , Y ₉
	Öğrencilerin sınırları zorlamasına sebep olur.	5	Y ₄ , Y ₆ , Y ₇ , Y ₈ , Y ₉
	Öğrencileri rahat ve özgür bırakmayı amaçlar.	4	Y ₁ , Y ₅ , Y ₇ , Y ₉
	Kişilik gelişimine katkı sağlar.	4	Y ₁ , Y ₅ , Y ₈ , Y ₉
	Her gün farklı giyinmesi isteği oluşturur.	4	Y ₂ , Y ₄ , Y ₇ , Y ₈
	Güvenlik riski oluşturur.	4	Y ₂ , Y ₄ , Y ₅ , Y ₈
	Davranış bozukluğu oluşturur.	2	Y ₂ , Y ₄
	Tek tip profilini yıkar.	2	Y ₃ , Y ₆

Öğrenciler, serbest kıyafet uygulamasını kendilerini ifade etmeye ($n = 2$) yardımcı bir unsur olarak değerlendirmektedirler. Öğrenciler, serbest kıyafet giydiklerinde öğretmenleri ve idarecileri ile olan diyaloglarında kendilerine olan güvenlerinin arttığını ifade etmektedirler. Okul yönetimi tarafından yapılan ceket, kravat, arma, vb. kontrolü öğrencilerin bir kısmı tarafından sıkıcı ve rahatsız edici bulunarak serbest kıyafet uygulaması denetim kolaylığı ($n = 7$) bağlamında rahata kavuşma olarak yorumlanmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı serbest kıyafet uygulamasını giyilen kıyafetlerde tercih, değişim ve çeşitlilik ($n = 6$) fırsatı tanıdığı için kişisel gelişime katkı olarak görmektedir. Serbest kıyafet uygulamasını, "Öğrenci için en önemlisi öğrencinin kendisini mutlu hissetmesi. Ama en önemlisi hiçbir öğrenci bir öğretmen veya idareci ile kıyafeti yüzünden yüz yüze gelmek istemiyor. Yapılan kontrollerde kapıda çevrilmek hoş değil, orada bekletilmek güzel değil ya da kıyafetinden dolayı açıklama yapmak hiçbir öğrenci için güzel bir durum değil. Serbest kıyafetli olunca giymek zorunda olduğun ama sevmediğin, hoşlanmadığın, giymek istemediğin üniformayı farklılaştırmaya çalışmıyorsun. Ne istiyorsan onu giyiyorsun. Kendini daha huzurlu hissediyorsun. (Ö₁₉)" sözleriyle mutluluk kaynağı olarak gören

öğrenciler yanı sıra hiçbir olumlu yanının olmadığını belirten öğrenciler de ($n = 2$) bulunmaktadır. Öğrencilerin çoğu, serbest kıyafet uygulamasının ders başarılarında okul üniforması kullanılan döneme göre herhangi bir değişiklik oluşturmadığını ($n = 16$) savunmaktadır.

Öğretmenlerin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşleri

Öğretmenler serbest kıyafet uygulamasının temel amacını, öğrencileri rahat ettirmek olarak belirtmektedirler ($n = 9$). Öğrenci gelişimini amaçlayan bir uygulama olarak yorumlanan serbest kıyafet uygulaması, öğretmenlerin bir kısmına göre öğrencilerin özgüvenini de artırmaktadır ($n = 7$). Bir öğretmen (Ö₆) görüşünü "... Öğrencilerin özgüvenlerinin gelişmesi, karakterlerinin tam olarak oturması için kendilerini daha rahat hissettikleri bir kıyafetle okula gelmeleridir." şeklinde belirtmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin bazıları, serbest kıyafet uygulamasının temel amacını, öğrencilerin istedikleri gibi özgür bir şekilde giyinmelerine fırsat tanıma, onlara ilk başta kıyafetten başlayan bir özgürlük ortamı sunarak bu ortamı tüm hayata yaymak olarak ifade etmektedirler ($n = 5$). Öğretmenlerin bir kısmına göre, serbest kıyafet uygulamasının öğrencileri tek tip giyimden uzaklaştırmak gibi bir amacı da bulunmaktadır ($n = 3$). Bazı öğretmenlere göre de serbest kıyafet uygulaması, toplumsal alanda insanların birbirlerine saygı göstermelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır ($n = 2$). Öğretmenlerin önemli bir kısmı, serbest kıyafet uygulamasının öğrenci başarısı üzerinde bir etkisinin olmadığını düşünmektedirler ($n = 10$). Başarı öğrencinin kafasında biten bir şey olarak yorumlanmakta ve kıyafetle ilişkilendirilmemektedir.

Öğretmenlere göre serbest kıyafet uygulamasının en avantajlı yanı, öğrencilerin kendini rahat hissetmesine olanak sağlayan kıyafet tercihi sunmasıdır ($n = 8$). Bir öğretmen tarafından (Ö₄) "Yani özgüven açısından yararlı olduğunu düşünüyorum. Belli kalıplara soktuğunuz insanlar belli kalıplara bağlı yetişiyor. Kendini ifade etmede ya da özgüven konusunda daha rahatlar. İletişimlerinde daha özgüvenliler. Çocukların kendi seçimleri, kendi görüşlerini ortaya koymaları, kimliklerinden utanmamaları bakımından yararlı." şeklinde ifade edilen serbest kıyafet uygulaması bir kısım öğretmene göre öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlamaktadır ($n = 6$). Öğrencilerin kendilerine uygun gördükleri kıyafetlerle okula gelmeleri öğretmenlerle olan diyaloglarda çekinmeden, söylemek istenilenin ifade edilmesi noktasında avantajlı görülmektedir. Öğretmenlerin bir kısmına göre, öğrenciler serbest kıyafet uygulamasında kendilerine daha fazla güvenmektedir ($n = 4$). Öğretmenlerin bir kısmı, serbest kıyafet uygulamasının düzen açısından okullar için avantajlı olduğunu belirtmektedir ($n = 4$).

Öğretmenlerin çoğu serbest kıyafet uygulamasını ekonomik açıdan külfet olarak değerlendirmektedir ($n = 18$). Bir öğretmenin (Öğ₁) "Mevsime göre bir gardırop oluşturma zorunluluğu var. Üniformayla bir yıl idare edebiliyordu, serbest kıyafet aileye külfet. Çünkü aynı kıyafeti giyemiyor." şeklindeki ifadesiyle belirttiği üzere serbest kıyafet uygulaması, fazla kıyafet alımına sebep olarak aileleri ekonomik olarak zorlayan bir uygulama olarak yorumlanmaktadır. Serbest kıyafet uygulaması, öğretmenlerin önemli bir kısmı tarafından kontrol ve denetimi zorlaştıran bir faktör olarak belirtilmiştir ($n = 8$). Öğretmenlerden biri (Öğ₃) belirlenen sınırları delme davranışının artışını "Uygun kıyafetlerin giyilmesini oturtmak zorlaşıyor, buna bağlı sıkıntılar ve rahatsızlıklar oluşturabiliyor, sınırları delme eğilimini artırıyor. Özellikle toplu taşıma kullanan öğrenciler sıkıntı yaşayabiliyorlar. Öğrencilerin diğer vatandaşlardan ayırımını zorlaştıran bir faktör." ifadeleriyle açıklamaktadır. Serbest kıyafet uygulaması, bir öğretmenin (Öğ₂₃) "Üniforma öğrencilere öğrenci gibi davranma zorunluluğu veriyordu. Şimdi öğrencinin sokaktaki insandan farkı yok. Davranışları acayip, sorumsuz, dik kafalı serbest kıyafetle öğrenci, üniforma öğrenciyi bastırıyordu. Öğrencilerde ölçü sağlıyordu üniforma bu ortadan kalktı." şeklindeki deyişiyle öğrenci davranışlarında sorun yaratan bir uygulamadır ($n = 6$). Bir öğretmenin (Öğ₁₃) "Aynı ekonomik şartlara sahip olmayan çocuklar arasında imrenme gibi durumlar oluşabiliyor." ifadesi ile serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin birbirlerinin kıyafetlerine özenmelerine yol açtığı ve başka bir öğretmenin (Öğ₇) "Ekonomik gelir düzeyi farklılık gösteren öğrencilerin birbirlerini kıskanmaları gibi durumlar oluşturabiliyor kıyafet açısından. Kıyafete yönelik arkadaş gruplarına zemin yaratması." ifadesi ile de serbest kıyafet uygulamasının öğrenciler arasında gruplaşmalara sebep olduğu ve öğretmenlerin bir

kısının bu durumları dezavantaj olarak değerlendirdikleri görülmektedir ($n = 6$). Öğretmenlerin bir kısmı tarafından serbest kıyafet uygulaması, okul güvenliği açısından zayıf bir yan olarak nitelendirilmektedir ($n = 11$). Öğretmenlerden biri (Öğr₁₉) bu konudaki görüşünü "... Okulda güvenlik açısından boşluklar oluşturuyor. Okula girip çıkanların kontrolünü zorlaştırıyor. Sivil vatandaşlardan ayırmak zorlaşıyor." şeklinde ifade etmektedir.

Velilerin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşleri

Velilerin çoğu, aile ekonomileri için serbest kıyafet uygulamasını daha dezavantajlı bulmaktadır ($n = 14$). Velilerden biri (V₉) serbest kıyafet uygulaması yapıldığı dönemde kıyafet alımının gerektiğini "*Mali açıdan serbest kıyafetin dezavantajlı, üniformanın avantajlı olduğunu düşünüyorum. Öğrenci her gün başka bir şey giymek istiyor. Kıyafet yetmiyor, bu da ek bir alım gerektiriyor, ekonomiyi zorluyor.*" ifadesi ile belirtmektedir. Velilerin okul üniformasını ekonomik olarak tercih etmelerinin başka bir sebebi de öğrencilerinin her isteğine cevap verememe durumlarıdır. Aynı zamanda okul üniforması döneminde öğrencilerin beğenilerinin dikkate alınmaması bazı veliler tarafından ekonomik açıdan yararlı görülmektedir. Velilerin büyük bir bölümü de okul üniformasını ekonomik olarak avantajlı görme sebebini, okul üniformasının tüm yıl kullanılabilme olanağının olması olarak açıklamaktadır. Velilerden biri (V₅) görüşünü "*Formanın maliyetinin daha düşük olduğunu düşünüyorum. Tek tip olduğu için üretimi, değişimi, yenilenişi daha kolay. Beğenilip beğenilmeyeceği hakkında düşünmeye gerek yok, herkes giymek zorunda. Serbest kıyafette beğenme sıkıntısı var. Herkes aynı kıyafeti, aynı mağazadan alıyor; marka ile uğraşma, isme fazladan para verme derdi yok.*" şeklinde belirtmektedir.

Velilerin çoğu serbest kıyafet uygulamasının akademik başarıda bir fark oluşturmadığını belirtmiştir ($n = 13$). Velilerin neredeyse tamamı okul üniformasını öğrenci kimliği açısından daha başarılı bulmaktadır ($n = 16$). Bu görüş velilerden (V₁₇) tarafından "*Okul üniforması etrafa öğrenci varlığını hissettiren bir unsur. Öğrencilerin belirginleşmesi hem öğrenciler hem de toplum üyeleri açısından yararlı. Çünkü insanlar buldukları ortamların çeşitliliğine göre davranış gösterirler. Öğrenciliğin belli olması bazı davranışların sergilenmesini engeller.*" sözleriyle belirtilmektedir. Sadece bir veli (V₇) toplumun öğrenci algısını temsilin sadece giyilen kıyafetle ilgili olmadığını belirterek öğrenci kimliğinin davranış ile ilgili bir durum olduğunu belirtmektedir. Velilerin büyük bir kısmı serbest kıyafet uygulamasını okul güvenliği açısından olumsuz olarak değerlendirmektedir. Okul güvenliği açısından en çok dile getirilen problem, yabancıların okula girişini kolaylaştırma olarak görülmektedir ($n = 13$). Serbest kıyafet uygulamasının okul üniforması gibi tek bir kıyafetten oluşmaması ve bu sebeple her gün farklı giymeyi isteme davranışı, velilere göre öğrencilerde kaygı oluşturmaktadır ($n = 12$). Velilerin bir kısmı, serbest kıyafet uygulamasının çocuklarında arkadaşları tarafından beğenilme isteği oluşturduğunu ifade etmektedir ($n = 5$). Velilerin bir kısmı da çocuklarının giydikleri kıyafetlerin yetersizliği nedeniyle küçümsenme korkusu yaşadığını düşünmektedir ($n = 3$). Velilerden biri (V₉) "*Kıyafet olanakları sınırlı maalesef. Arkadaşlarına uyamıyor. İstekleri arttı ve isteklerinin sınırlandırılma olasılığı onu olumsuz etkiledi, güvensizleştirdi. Kıyafetinden dolayı çekingen davrandığı, korktuğu zamanlar oldu...*" görüşüyle çocuğunun psikolojik olarak bu uygulamadan olumsuz etkilendiğini ifade etmektedir. Velilerden bir diğeri (V₁) ise "*Yarın ne giyeceğim derdi, akranlarını takip, modadan uzak kaldığı zamanlarda hemen benim bir şeyler almam lazım gibi düşünceler, kaygı ve çözümlenememiş sorunlar yaşıyor. Ön plana geçme değil de, geri kalmamak, farklı olmak isteği oluştu.*" görüşüyle serbest kıyafet uygulamasının moda takibini artırdığını vurgulamaktadır. Velilerin çoğunluğuna göre serbest kıyafet uygulaması, öğrencilerin okul için hazırlık yapma süresini uzatmaktadır ($n = 15$).

Okul yöneticilerinin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşleri

Okul yöneticilerinin önemli bir kısmı; serbest kıyafet uygulamasının temel amacını, öğrencilerin özgürlük alanlarını genişletmek ve onların rahat bir şekilde okula gelmelerini sağlamak olarak yorumlamaktadırlar ($n = 4$). Okul yöneticilerinin yine önemli bir kısmı, serbest kıyafet uygulamasının

temel amacını, öğrencilerin kendi seçimlerini yansıtabildikleri, kıyafet konusunda karar verme sürecine dâhil olabilmeleri açısından öğrencilerin kişilik gelişimlerine katkı sağlamak olarak belirtmektedirler ($n = 4$). Okul yöneticilerinin bir kısmı (Y_3 ve Y_6) tek tip profilin okullardan uzaklaştırılması amacıyla serbest kıyafet uygulamasına geçildiğini savunmaktadır ($n = 2$). Okul yöneticilerinden biri (Y_3) okul üniformalarını, siyasilerin bir dayatması olarak yorumlayarak "... Temel amacı zannedersenem baskıcı siyasi politikanın biraz yumuşatılması, yani tek tip öğrenci profilinden öğrenciyi uzaklaştırmak." görüşü ile serbest kıyafet uygulamasının öğrencileri bu durumdan kurtararak rahatlatmayı amaçladığını savunmaktadır. Başka bir okul yöneticisi (Y_6) ise tek tip kıyafeti "... Tek tip kıyafet sivil olmayan kıyafettir." olarak tanımlayarak öğrencilerin sivil kıyafet talebini serbest kıyafet uygulamasının temel amacı olarak görmektedir.

Serbest kıyafet uygulaması, okul yöneticilerinin büyük bir kısmı tarafından aile ekonomisi için külfet olarak değerlendirilmiştir ($n = 7$). Okulda giyilecek olan kıyafetlerin çeşitli açılardan değişim gerektirmesi, okul üniforması gibi her gün aynı ve uzun süre kullanılıyor olmaması ve gençlerin isteklerine yetişmenin zor olması sebepleriyle serbest kıyafet uygulaması katılımcılar tarafından ekonomik yük olarak görülmektedir. Bir okul yöneticisinin (Y_1) "Okul kıyafeti üniforma olduğunda öğrenci iki takımla yılı bitirebiliyor. Serbest kıyafette ise resmen her mevsim, sürekli farklı giyinmek gerekiyor. Bu da daha çok kıyafet ihtiyacını doğuruyor. Aile ekonomisini zorlamıştır." ifadesi serbest kıyafet uygulamasının aile ekonomisine etkisi açısından önemli görülmektedir.

Okul yöneticileri tarafından serbest kıyafet uygulamasının dile getirilen bir diğer olumsuz yönü, öğrencilerin kıyafet sınırlarına uymak istememesi olarak değerlendirilmektedir ($n = 5$). Okul yöneticilerinden biri (Y_7) "Çocuk giyinmesini bilmiyor, abartıyor. İç çamaşırını gösteren şeffaf kıyafetler, vücudu saran taytlar giyiyorlar. Bu nedir ya? Toplum olarak ölçüyü bilmiyoruz. Okul ortamında olumsuz örneklerin yayılmasına sebebiyet veriyor, okulda giyilmesi uygun olmayan bir kıyafet bir öğrenci tarafından giyildiği takdirde diğerlerinin de cesaretlenmesine ve bu tarz kıyafetlerin normalleşmesine yol açıyor..." şeklindeki ifadesiyle öğrencilerin okula giydikleri kıyafetlerde ölçü tanımadıklarını dile getirmektedir. Okul yöneticilerinin önemli bir kısmı, serbest kıyafet uygulamasını öğrencilerde her gün farklı giyim isteği oluşturması sebebiyle dezavantajlı olarak yorumlamaktadır ($n = 4$). Okul yöneticilerinin önemli bir kısmı, serbest kıyafet uygulamasının yabancı kişilerin okullara girmesini kolaylaştıracağıni belirterek bu uygulamanın güvenlik açısından dezavantajlı olduğunu ifade etmektedir ($n = 4$).

Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin çoğu serbest kıyafet uygulamasının olumlu anlamda öğrencilerin rahat etmesini sağladığını düşünmektedir. Serbest kıyafet uygulaması, öğrenci ve öğretmenlerin bir kısmına göre öğrencilere kıyafet konusunda tercih fırsatı sunarak öğrencileri bu konuda geliştirmektedir. Ayrıca öğrencileri özgürleştirmektedir ve kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır. Serbest kıyafet uygulamasının olumsuz yanı olarak tüm paydaşların çoğunluğu, serbest kıyafet uygulamasını ekonomik yük olarak değerlendirmektedir. Güvenlik açısından dezavantajlı bulunan serbest kıyafet uygulaması aynı zamanda disiplini bozan bir faktör olarak vurgulanmaktadır. Serbest kıyafet uygulamasında öğrencilerin kıyafet kontrol ve denetimi konusunda öğretmen ve okul yöneticilerin önemli bir kısmı ile öğrencilerin görüşleri ayrılmaktadır. Öğretmen ve okul yöneticileri serbest kıyafet uygulamasının kontrol ve denetimi zorlaştırdığını düşünürken, öğrenciler kolaylaştırdığını düşünmektedir. Tüm paydaşların bir kısmına göre serbest kıyafet uygulaması öğrencileri psikolojik anlamda yormakta ve gösteriş, ne giyileceği endişesi, gruplaşma gibi sıkıntılar doğurmaktadır. Zaman faktörü açısından serbest kıyafet uygulaması bazı öğrenciler ve çoğu veli tarafından dezavantajlı bulunmaktadır. Öğrenci, öğretmen ve velilerin çoğunluğu ortak bir paydada buluşarak serbest kıyafet uygulamasının akademik başarıyı etkilemediğini yani nötr bir etkiye sahip olduğunu düşünmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada ikinci alt problemle ilgili sorulara ilişkin görüşmelerden elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.
Katılımcıların Serbest Kıyafet Uygulamasına İlişkin Önerileri.

Katılımcı	Öneriler	n	Katılımcı
Öğrenci	Öğrenci isteği doğrultusunda belirlenen bir kaç tür rahat kıyafeti içermelidir.	10	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₂ , Ö ₁₇ , Ö ₂₀ , Ö ₂₁ , Ö ₂₂ , Ö ₂₃
	Tamamen serbest bırakılmalıdır.	4	Ö ₄ , Ö ₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₃
	Serbestliğin sınırı kesin hatlarla belirlenmelidir.	1	Ö ₂₃
	Haftanın tek bir günü serbest kıyafet uygulaması yapılmalıdır.	1	
Öğretmen	Katı tek tip kıyafet uygulaması yapılmalıdır.	6	Öğr ₁₃ , Öğr ₁₈ , Öğr ₁₉ , Öğr ₂₁ , Öğr ₂₂ , Öğr ₂₃
	Uygulama okul ölçekli olmalıdır.	3	Öğr ₂ , Öğr ₄ , Öğr ₆
	Serbestliğin sınırları korunmalıdır.	3	Öğr ₁₁ , Öğr ₁₂ , Öğr ₁₇
	Birkaç çeşit kıyafet belirlenmelidir.	1	Öğr ₃
Veli	Ayırt edici bir yapıda olmalıdır.	10	V ₁ , V ₂ , V ₃ , V ₄ , V ₅ , V ₆ , V ₉ , V ₁₂ , V ₁₆ , V ₁₇
	Serbestliğin sınırları korunmalıdır.	5	V ₈ , V ₁₁ , V ₁₃ , V ₁₄ , V ₁₅
	Tamamen öğrenci isteğine bırakılmalıdır.	1	V ₇
Okul yöneticisi	Serbestliğin sınırlarının korunmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	5	Y ₁ , Y ₃ , Y ₆ , Y ₇ , Y ₈ , Y ₉
	Tamamen serbest olmalıdır.	1	Y ₄
	Ayırt edici bir yapıda olmalıdır.	1	Y ₅
	Okul tarafından belirlenen tek tip rahat bir kıyafet giyilmelidir.	1	Y ₂

Öğrencilerin çoğunluğu, serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin istekleri doğrultusunda okul yönetimince belirlenen öğrencilerin rahat hareket etmesini sağlayan ortak ve rahat birkaç tür kıyafetten oluşmasını önermektedirler ($n = 10$). Öğrencilerden birinin (Ö₁₈) "... Haftanın dört günü üniformalı bir günü serbest kıyafet şeklinde olabilir." şeklindeki önerisi öğrencilerin bir kısmı tarafından dile getirilmektedir ($n = 6$). Öğrencilerin bir kısmı, uygulamanın hiçbir kısıtlama olmadan tamamen serbest olmasını ($n = 4$) isterken küçük bir kısmı ise serbestlik sınırının korunmasını önermektedir ($n = 1$). Katı tek tip kıyafet uygulaması bir öğretmenin (Öğr₁₈) "Ben okullarda forma kullanılmasını istiyorum. Ortak bir kıyafetten yanayım, her çocuk istediği her kıyafeti giyerek okula gelmemeli bence." görüşünde belirttiği gibi öğretmenlerin bir kısmı tarafından önerilmektedir ($n = 6$). Serbest kıyafet uygulamasının tüm ülke genelinde uygulanmasının yanlış olduğu ifade edilerek sadece gerekli koşulları sağlayan okulların bu uygulamayı yürütmesi gerektiği öğretmenler tarafından sunulan öneriler arasındadır ($n = 3$). Bu şekilde düşünen bir öğretmen (Öğr₆) görüşünü "Ben her okulda kılık-kıyafetin merkezi bir politika olarak değil de, her tarafta serbest, her tarafta yasak odaklı değil de okul bazlı olması gerektiğini savunuyorum. Okul aile birliklerinin karar vermesini doğru buluyorum." şeklinde ifade etmektedir. Serbest kıyafet uygulamasının bazı sınırlamalar çerçevesinde kontrollü olması ($n = 3$) ve öğrencilerin birkaç çeşit kıyafet arasından istediğini seçerek okula gelmelerine olanak sağlanması ($n = 1$) da öğretmenler tarafından belirtilen diğer önerilerdir.

Velilerin çoğunluğu, serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin çevrede ayırt edilebilmesini kolaylaştıracak bir şekilde yeniden oluşturulmasını önermektedirler ($n = 10$). Bu kapsamdaki önerisini velilerden biri (V₅) "Çocukların hangi okulda ve hangi eğitim düzeyinde olduğunu bizler üniformalardan anlıyorduk. Şimdi sokak çocuğu mu yoksa okul çocuğu mu belli değil, ayırt edemiyoruz. Hiç olmazsa öğrenci izlenimini taşıyan bir figür olsa üzerlerinde." ifadeleriyle belirtmektedir. Bir diğer veli (V₇) "Bence çocuk okulda hangi kıyafetle okul içerisinde mutlu ise o kıyafetle okula gitmeli." sözleriyle kararın tamamen öğrencilere bırakılmasını önermektedir. Ayrıca velilerin önemli bir kısmı serbest kıyafet uygulaması yönetmeliğinde yer alan sınırların korunmasını öneri olarak sunmaktadırlar ($n = 5$).

Yöneticilerin çoğu ise serbest kıyafet uygulamasının sınırlarının korunmasına yönelik çalışmaların yapılmasını önermektedirler ($n = 5$). Önerilerini yöneticilerden biri (Y_5) "*Serbest kıyafet uygulaması, öğrencilerimizi okul içerisinde tehlike oluşturabilecek her türlü unsurdan ayırtedebilecek bir yapıda olmalıdır.*", bir diğeri (Y_4) "*Hep serbest olmalı, serbestin kısıtlaması olmaz.*" ve bir diğeri ise (Y_2) "*Okulun belirlediği bir kıyafetin uygulanmasını öneriyorum.*" ifadeleriyle dile getirmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda paydaşların çoğunluğunun serbest kıyafet uygulamasının temel amacını öğrencilerin rahat hareket etmesini sağlamak olarak yorumladıkları görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu; uygulama ile ilgili olumsuz görüşler de ifade etmelerine rağmen okullarında serbest kıyafet uygulamasının yapılmasını istemektedir. Akbaba ve Konak'da (2014) "Eski uygulamaya dönülmesini ister miydiniz?" sorusuna öğrencilerin % 40.1'i evet, % 39.9'u hayır ve % 18.8'i kararsız yanıtını vermiştir. Bu konuyla ilgili yaptığı çalışmada Turan (2012) daha küçük yaştaki öğrencilerin serbest kıyafet uygulamasını ve farklı kıyafetlerle okula gelmeyi daha çok istediklerini ve her gün önlük giymekten bıkkınlık duyduklarını belirtmiştir. Tınmaz ve Sağlam'ın (2014) çalışmalarında öğrencilerin ilkokullarda serbest kıyafet uygulaması konusunda kararsız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerle yapılan başka bir araştırmanın sonucu ise (Kıran, 2001) çalışmanın aksine öğrencilerin serbest kıyafete değil, tek tip kıyafete karşı olumlu bir tutum geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Uğurlu, Doğan, Toğcu ve Demir'in (2015) serbest kıyafet uygulamasına ilişkin veli, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini belirlemeye çalıştıkları çalışmada öğretmen ve velilerin daha çok olumsuz görüş belirtmesi araştırma sonuçları ile benzerlik gösterirken öğrenci görüşleri araştırma sonuçları ile çelişmektedir. Uğurlu vd. (2015) serbest kıyafet uygulamasına ilişkin öğrencilerin olumsuz görüş belirttiklerini ifade etmektedir. Ünal, Yıldız ve Özdil (2011) ve Ağaç ve Harmankaya'nın (2009) araştırmalarında çalışmaya paralel şekilde öğrencilerin serbest kıyafet uygulaması ile kendilerini daha iyi hissettikleri belirtilmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun serbest kıyafet uygulamasını desteklemesi sonucunun aksine öğretmen, veli ve okul yöneticileri çeşitli açılardan okul üniformaları istemektedirler. Öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin çoğu serbest kıyafet uygulaması hakkında olumsuz görüşler sunmuşlardır. Okul üniformalarını Akbaba ve Konak (2014) ve Süzer ve Sağlam'ın (2014) velilerin, Şen ve Sağlam'ın (2014) öğretmenlerin ve Lumsden'in (2001) okul yöneticilerinin, okullarda okul üniformasını desteklemekte olduklarını gösteren araştırmaları mevcuttur.

Öğrencilerin bir kısmı tarafından bulgularda dile getirilen serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin kendi isteklerini okul kıyafetlerine yansıtma olanağı, Mızrak ve Güzel'in (2011) araştırmalarında da belirtildiği gibi kişilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaktadır. Öğrencilerin okul kıyafetlerinin rahat ve kullanışlı olması isteği Dinçer (2005) tarafından da belirtilmektedir. Okul üniformalarının modellerinin kullanışlı olmaması, öğrencilerin hareketlerinin kısıtlanmasına ve kendilerini rahatsız hissetmelerine neden olabilmektedir. Öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin bir kısmı tarafından serbest kıyafet uygulamasının güçlü bir yanı olarak ifade edilen kıyafet çeşitliliğine fırsat oluşturma bulgusundan Coşkun'un (2014) çalışmasında öğrencilerde temiz ve özenli giyinme becerisini geliştiren bir unsur olarak bahsedilmektedir.

Öğretmenlerin bir kısmı tarafından ifade edilen kıyafet serbestliğinin öğrencilere rahatlık ve iletişim kolaylığı yanında özgüven duygusunda artma gibi yararlar sağladığı bulgusu Tınmaz ve Sağlam (2014) ve Uğurlu vd. (2015) ile örtüşmektedir. Öğrencilerin bu davranışı okulda giyecekleri kıyafetler üzerinde bir etkilerinin olmasını istemelerinden kaynaklanmaktadır. Döş'ün (2013) çalışmasında serbest kıyafet uygulaması, araştırmayı destekleyen bir şekilde öğrencileri mutlu eden bir unsur olarak nitelendirilmektedir. Coşkun (2014) öğretmenlerin bir kısmı tarafından da ifade edildiği gibi öğrencilerin kendilerine özgü bir kıyafet giydiklerinde kendilerini özel hissettiklerini, serbest kıyafet uygulamasının öğrencilerin kendini ifade etme becerilerini geliştirdiğini vurgulamaktadır. Bu durumu kıyafet serbestliği, öğrencilere güven kazandırmaktadır (Akbaba & Konak, 2014) şeklinde yorumlamak mümkündür.

Araştırma sonuçları öğrenci, öğretmen ve velilerin önemli bir kısmının serbest kıyafet uygulamasının akademik başarı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşündüklerini göstermektedir. Bu konuda kıyafet serbestliğinin öğrencilerin başarılarını olumlu yönde etkilemediği (Akbaba & Konak, 2014), okullarda forma uygulamasının öğrencilerin sosyal ve akademik başarıları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu (Behling, 1994; Kraft, 2003; Uğurlu et al., 2015) ve okul üniformaları ile akademik başarı arasında düşük bir korelasyon bulunduğu (Brunsmas & Rockuemore, 1998; Yeung, 2009) şeklinde farklı sonuçlar ortaya koyan bir takım çalışmalar bulunduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları serbest kıyafet uygulamasının tüm paydaşların büyük bir çoğunluğu tarafından ekonomik yük olarak nitelendirildiğini göstermektedir. Bu bağlamda kılık kıyafet serbestliğinin öğrencilerin kıyafet masraflarını artırdığı görülmektedir. Coşkun'un (2014) da belirttiği gibi serbest kıyafet uygulaması ailelere ekonomik yük olmaktadır. Kılık kıyafet serbestliği ailelere ekstra yük getirmektedir (Akbaba & Konak, 2014). Velilerden bazıları, serbest kıyafet uygulamasını moda artışına sebep göstererek ekonomik yönden problemleri görmektedir. Öğrencilerden bazıları, serbest kıyafet uygulamasını moda artışına sebep göstererek ekonomik yönden problemleri görmektedir. Bu bağlamda Aşık ve İnal'ın (2012) giyim ihtiyaçları karşılanırken öğrencilerin büyük çoğunluğunun bazen modaya uygun olmasına dikkat ettikleri sonucu araştırmayı desteklemektedir. Öğrenciler modanın serbest kıyafet uygulamasıyla okula daha rahat girebildiğini ve uygulanma alanının genişlediğini düşünmektedirler. Workman ve Sudak'ın (2008) çalışmalarında tek tip okul kıyafeti politikalarının pahalı ve moda giysileri satın alma konusunda aileler üzerindeki baskıyı azalttığı belirtilmektedir.

Araştırmada serbest kıyafet uygulaması; öğretmen ve velilerin bir kısmı tarafından farklı gelir düzeyine sahip öğrenciler arasında çeşitli olumsuz duyguları tetikleyen bir faktör olarak belirtilmektedir. Öğrenciler arasında özenme, endişelenme ve küçümsenme gibi duygulara sebep olarak gösterilmektedir. Tınmaz ve Sağlam'ın (2014) ve Kıran'ın (2001) araştırmalarında kıyafet serbestliğinin, arkadaşlar arasında özenmeye sebep olduğu vurgulanmaktadır; çünkü Akbaba ve Konak'ın (2014) da belirttiği gibi serbest kıyafet uygulaması ile birlikte okullarda artık süslü kıyafetler giyilmektedir. Öte yandan Brunsmas'ın (2006) araştırmasında, okul üniformalarının öğrenciler arasında eşitliği sağladığına değinilmektedir. King, Walker ve Minor'un (2002) çalışmalarında Amerikan okullarında tüm okulun üniforma giyiyor olması, üniformaları yıpranmış olanların arkadaşları ile aralarındaki sınıf farkının görünmesini engelleyen bir unsur olarak ifade edilmektedir. Kaiser (1997) tek tip kıyafetin sosyal sınıf farklılıklarını azalttığını öne sürmektedir. Erkan (2003) çalışmasında öğrenciler arasındaki sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkların oluşturabileceği problemleri en aza indirmek için tek tip kıyafet uygulamasının okul ortamında gerektiğini belirtmektedir.

Öğrenci, öğretmen ve velilerin önemli bir kısmında serbest kıyafet uygulamasının yabancıların okula girişini kolaylaştırarak güvenliği zedelediği düşüncesi hâkimdir. Tınmaz ve Sağlam'da (2014) öğrenci ve veliler tarafından belirtilen özellikle sivil-öğrenci ayrımının yapılamayacağı, kötü niyetli kişilerin okula daha rahat gireceği, okul önünde duracak kişilerin kimlik tespitlerinin ve niyetlerinin anlaşılmasının daha da zorlaşacağı gibi endişeler araştırmada tüm paydaşların bir kısmı tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca bu sonuç, Akbaba ve Konak'ın (2014) serbest kıyafet uygulaması öğrenci olanı ve olmayanı, okul içinde ve dışında ayırmayı zorlaştırarak okul güvenliği açısından sıkıntılar oluşturmaktadır görüşüyle uyusmaktadır. Üniformalar, öğrenci olduğunun çevredeki bireylerin bilinmesini sağladığı için öğrencilerce istenmektedir (Dinçer, 2005). Coşkun (2014) ve Uğurlu vd. (2015) göre serbest kıyafet uygulaması, öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencileri diğer kişilerden ayırmalarını zorlaştıracağı için okullarda güvenlik zafiyeti doğurmaktadır çünkü serbest kıyafet uygulaması ile okula yabancılar rahatlıkla girip çıkabilmektedir. Okul üniformaları öğrencileri diğer vatandaşlardan ayırt etmeye yardımcı olurken serbest kıyafet uygulaması bu durumu ortadan kaldırmaktadır.

Araştırmada serbest kıyafet uygulaması öğrenci ve velilerin önemli bir kısmı tarafından zaman açısından dezavantajlı olarak yorumlanmaktadır. Öğrencilerin sabahları ne giyeceklerine karar vermek için zaman harcadıkları bulgusunu destekler bir biçimde Kraft'da (2003) okul üniformalarının kullanılmasının zaman açısından avantajlı olduğu belirtilmektedir. Serbest kıyafet uygulamasının zamana etkisine dair bulgu ile uyumlu bir şekilde Akbaba ve Konak'a (2014) göre öğrenciler, serbest kıyafet uygulamasında okula gitmek için kıyafet seçimine çok fazla zaman harcamaktadırlar.

Araştırma sonuçları, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin önemli bir kısmının tek tip okul kıyafetlerini okul disiplini açısından istediklerini göstermektedir. Kahraman ve Karacan (2013), Tınmaz ve Sağlam (2014), Akbaba ve Konak (2014), Coşkun (2014) ve Uğurlu vd. (2015) çalışmalarında serbest kıyafet uygulaması öğrencileri olumsuz davranışa yönelterek okul disiplinini bozan bir faktör olarak ifade edilmektedir. Workman ve Sudak (2008), Tanioka ve Glasser (1991), Peterson (2008), Sanchez vd. (2012) araştırmalarında tek tip kıyafet giyilen okullarda disiplin sorunları ve zorbalığın azaldığı belirtilmektedir. Knechtle ve Mitchell'e (2003) göre yöneticiler, üniformaların okuldaki şiddeti ve disiplin ihtiyacını azalttığına inandıkları için okullarında üniforma uygulamasını yürütmektedirler.

Araştırmada paydaşların serbest kıyafet uygulamasına ilişkin önerileri de bulunmaktadır. Az sayıdaki öğrenci ve okul yöneticisinin kıyafet uygulamasının tamamen serbest olması önerisine başka çalışmalarda rastlanılmamıştır. Ancak serbest kıyafet uygulamasını temel hak ve özgürlükler açısından gerekli, tek tip kıyafet uygulamasının ise özgürlüğü kısıtlayıcı olarak nitelendiren (Akbaba & Konak, 2014) çalışmalar bulunmaktadır. Velilerden birinin kıyafet politikasının seçiminin tamamen öğrencilere bırakılması önerisini Dinçer (2005) okul kıyafetlerinin belirlenmesinde öğrencilerin kendi tercihlerinin sorulmasının önemli olduğu şeklinde ifade etmektedir. Velilerin çoğunluğu ve bir okul yöneticisinin güvenlik açısından sıkıntılar barındıran serbest kıyafet uygulamasını ayırt edici bir yapıya kavuşturma önerileri başka çalışmalarda da yer almaktadır. Uğurlu vd. (2015) önerisini okulların güvenlik, aidiyet ve bağlılık yaratan etkenler için kıyafete eşdeğer arma, tişört gibi sembol ve işaretlerin kullanılması sağlanmalıdır şeklinde ifade ederken Kahraman ve Karacan (2013) öğrencilere çipli kimlikler verilerek okul turnikelerinden yabancıların geçişinin kontrol altına alınmasını önermektedir. Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin bir kısmı tarafından ortak bir şekilde ifade edilen serbestliğin sınırının korunması önerisi bir başka araştırmada (Kahraman & Karacan, 2013) yarı serbestlik şeklinde ifade edilerek kıyafetin sınırlarının okulca belirlendiği ama teferruatına aile ve öğrencinin karar verdiği bir uygulama önerilmektedir. Öğrencilerin önemli bir kısmı ve bir öğretmen, öğrenci isteği doğrultusunda belirlenen birkaç tür rahat kıyafet kullanılmasını önermektedirler. Bu öneri, Coşkun (2014) tarafından öğrencilerin farklı kombinasyonlar oluşturarak kendilerini ifade etmelerine imkan sağlayan sınırlı bir serbestlik modelinin uygulanması şeklinde sunulmuştur. Aynı zamanda okullarda öğrencilerin, imajına uygun kıyafetler giyerek, kişiliğini yansıtabileceği, ortama uygun giyinmeyi öğrenebileceği, kıyafetiyle ilgi sorumluluk alarak temiz ve özenli giyinme becerini geliştirebileceği moda ve giyim bilgisi kulüpleri kurulması bu bağlamda sunulan başka bir öneridir. Öğrencilerin bir kısmının "*Haftanın tek bir günü serbest kıyafet uygulaması yapılmalıdır.*" önerisi çeşitli çevreler tarafından dile getirilmiş olmasına rağmen bu konuda yapılan araştırmalarda bu öneri ile karşılaşmamıştır. Öğretmenlerin bir kısmı da Kıran (2001) gibi her okulun kendisinin kendi kıyafetini belirleyebilmesini önermektedir. Serbest kıyafet uygulamasına ilişkin paydaşların önerileri dışında diğer araştırmalarda, öğrencilere kişisel bakım dersi kapsamında kıyafet seçimi, renk uyumu, kumaş bilgisi vb. konularda bilgilendirmeler yapılması (Kahraman & Karacan, 2013), araştırmaların boyutlarının genişletilmesi (Akbaba & Konak, 2014), ekonomik anlamda sıkıntılar oluşturduğu belirtilen okul kıyafetlerinin makul fiyatlarla her yerde rahatlıkla bulunup alınabilecek şekilde satılması, öğrencilerin okul kıyafetleri konusunda ekonomik olarak desteklenmesi, gereksiz tüketim ve marka giyim endişelerinin giderilmesi (Coşkun, 2014), serbest kıyafet uygulaması konusunda bilgilendirme çalışmalarının yapılarak çelişkili ve kararsız ifadelerin giderilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması ile serbest kıyafet uygulamasının veli görüşlerine göre devam ettirilmesi (Uğurlu et al., 2015) önerileri sunulmaktadır.

Araştırmacılar tarafından sunulan öneriler, serbest kıyafet uygulamasının araştırılmasına ve uygulanmasına yönelik öneriler olarak sınıflandırılmıştır. Araştırmaya yönelik öneriler kapsamında (i) serbest kıyafet uygulamasına ilişkin değişik kademe ve türdeki okullarda özellikle tüm paydaşların dâhil edildiği araştırmalar yapılarak tarafların görüşlerine çoklu bakış açısına dayalı bir yaklaşımla başvurulabilir. (ii) Türkiye'de sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından şehirler hatta semtler arasındaki dengesizlik göz önünde bulundurularak okul ölçekli uygulamalar yapılabilir. (iii) Serbest kıyafet uygulamasının akademik ortamlarda sistemli analizinin yapılabileceği platformlar oluşturularak uygulamanın boyutları analiz edilebilir ve tartışılabilir. Uygulamaya yönelik ise (i) öğrencilerin kendilerini rahat ifade etmelerine fırsat veren, öğrencilere fiziksel ve ruhsal açıdan rahatlık sağlayan ve mevsim, iklim ve özel şartlara göre çeşitlenebilen farklı kombinasyonların bulunduğu sınırlı serbestlik modeli uygulanabilir. (ii) Okul güvenliğini sağlamak amacıyla kıyafetlerin tek bir parçası okullarda yabancıların ayırt edilmesini ve öğrencilerin çevrede tanınmasını sağlayacak biçimde ortak, diğer giysilerin serbest olduğu bir uygulama yapılabilir.

Extended Abstract

Introduction

The policies related to school uniform differ among countries. The uniform is preferred more in the system of education where education is a public service and reproduction of national values is the prime purpose. While students wear uniforms chosen by central management in countries like Japan, Taiwan, People's Republic of China, Hong Kong; school uniform is not even a matter of discussion in some countries. Although students wear uniforms in some countries like the United States, France and England; there are no central regulation aimed at students' wearing monotype uniforms. The roots of primary school uniform in England have based on the foundation schools where poor students studied (Hesapçioğlu & Giorgetti, 2009). France influenced by England has implemented the school uniform policy. Furthermore, the monotype uniform and school uniform implementations have become widespread rapidly among American schools since the '90s (Erkan, 2003). In most of the state schools in Japan, although monotype clothing is unused, students have to use the same hat or symbol for the aim of school differentness (Kiral & Kiral, 2009).

The school clothes of Turkish students are determined by regulations and notices declared by Ministry of National Education. The poverty as a new victor of the Turkish War of Independence influenced the students' clothes; to provide an education that would eliminate economic discrepancy among citizens, all primary school students' clothes were arranged with the aim of discipline and integrity in education (Kiran, 2001). According to a regulation declared by Ministry of National Education in 1981, black school uniform and white neck were stated for the first and second grades of the primary education. For high schools, female students would wear uniform which was in a color chosen by the school, not showing body lines, with no slit, armed and covering knees; male students would wear a suit including a jacket, a shirt, trousers and a tie (Ministry of National Education, 1981). In the year of 1989-1990, the block uniform implementation was considered psychologically negative and so different colors for uniforms were chosen in each city and village school among the seven regions of the country. After 1990-1991, primary school students started wearing blue uniform instead of the black (Kiran, 2001).

The school uniforms changed continuously by the regulations and notices and female students were free to wear trousers in basic colors in 2002 (Milliyet, 2013). In June of 2009, in a School Clothes workshop, the school clothes were discussed about "the economic aspect", "socio-cultural aspect", "physical development and education aspect" by committees consist of students, teachers, directors of schools, union representatives, head of parent-teacher association and Ministry of National Education bureaucrats (Ministry of National Education, 2009).

In November of 2012, in the regulation for specifying the school clothes strains of state and private preschools, primary, secondary and high schools, it was stated that school clothes were free within some restrictions in state schools and chosen by administrators in private schools. It was defined as "Students of preschool, primary school, secondary school and high school wear clean and tidy clothes according to their age groups" Also, students would wear convenient clothes in school activities and it was not compulsory to wear monotype clothes during sports activities (Ministry of National Education, 2013). This attractive regulation was changed in the 25th of July, 2013 by school administrators and parent-teacher association, on the condition that it was not against the regulation, school clothes could be chosen as a result of the parents' approval (50% percent is enough). By this change, some schools decided to wear monotype school clothes.

There was another change in the regulation in the 27th of September, 2014; the definition of "uncovered" has been changed into "Students' face are uncovered. "Excluding, preschool and primary school students; it is forbidden for students to have any political material , dying hair, tattoo and wearing piercing.

Free dress code has been a matter of debate (Güçlü, 2009; Ministry of National Education, 2014; Türk, 2013). While some people think this practice is useful, some think it is harmful. The starting point of supporters is that monotype clothes hinder freedom of expression and the practice has no correlation with the academic success. According to the supporters, it is necessary to create safe learning environment, decrease discipline problems in school, increasing safety and reducing the problems caused by socio-economic and cultural differences (Erkan, 2003). In a research that surveys attitude towards school clothes, there is positive attitude for monotype clothes and negative for free dress code (Kiran, 2001). In a research surveying the attitudes of mothers and children, it is clear that children are glad about school uniforms' models, colors and shapes while mothers are satisfied with model and shapes (Üstün & Çeğindir, 2006). In a research surveying teachers' and students' attitudes ,it is clear that teachers think more positively about monotype clothes than students, preschool and primary school students view it more positively than high school students (Stockton, Gullatt, & Parke, 2002). Dinçer (2005), searching the effects of socio-economic level on school clothes states that students' school uniform preferences differ according to the socio-economic level. Another survey's result shows that parents' level of income affects students' motivation for wearing school clothes (Turan, 2012). It is stated that compulsory clothing practice reduces students' absenteeism, crime and fighting, vandalism (Cohn, 1996); rehabilitating school setting (Murray, 1997; Tucker, 1999) and self-esteem level academic success are higher in the schools preferring monotype clothes (Gregory, 1996; Sanchez, Yoxsimer & Hill, 2012).

The researches show that school clothes are perceived an important variable on juvenile delinquency (Tanioka & Glasser, 1991), uniform policy is effective to prevent school violence (Peterson, 2008; Sanchez et al., 2012) and both violence and discipline problems decrease in schools preferring monotype clothes (Sanchez et al., 2012). In another research, it is denied that school uniform policies hinder getting ganged and decrease school offences (Evans, 1996). In a research surveying the impacts of school clothes on school violence, it is stated that monotype clothes create a positive setting to reveal importance of education in schools and it make students feel that they are together for a mutual purpose (Kepenekçi & Özcan, 2000). According to the supporters of strict school clothes policies, they promote students' security by decreasing peer victimization and activities of gangs. Strict school clothes policies decrease the pressure of buying expensive clothes and it also helps preventing absenteeism, disciplinary punishment and drug addiction (Workman & Sudak, 2008). In some of the researches about monotype clothes, it appears that it could be a balancing or an unbalancing factor among students (Kim and DeLong, 2006; Wilkins, 1999). While wearing monotype provides equality among students, it also causes recognition of the inequality with regards to socio-economically. Firmin, Smith and Perry (2006) state that the purpose of monotype differs by students' economic status, it functions as an equalizer among students in both private and state schools, it states the statue in private schools. Some studies have data that monotype practice causes discrimination (Jennings, 1989). Likewise, there are some researches claiming that monotype practice hinders recognizing students' psychology, feelings and problems (King, 1998). Additionally, there are some researches that show monotype practice does not hinder problems caused by economic differences as it does not include students' all living space (Evans, 1996; Pollitt, 1998).

This research aims to reveal the ideas of students, teachers, parents and school administrators, the basic actors of school setting, about the practice of free dress code in high schools, holistically and sophisticatedly. It searches for answers to these sub-problems:

- What are the views of students, teachers, parents and school administrators about the free dress code?
- What are the suggestions of students, teachers, parents and school administrators about the practice of free dress code in high schools?

Method

Research Design

The survey is a qualitative research. The qualitative method is preferred with the aim of acquiring broader perspective about the topic (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2012). Case study is used to identify the reflections of free dress code practice on teachers, students, parents and school administrators. Case study is a research method that seeks a current fact in its frame and it examines the states deeply and sophisticatedly (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Participants

The participants were chosen among the students in Ankara and its central districts like Çankaya, Yenimahalle, Mamak, Altındağ. Students, teachers, parents and school administrators were chosen from high schools which have practice of free dress code by using criterion sampling and maximum variety samples. 28 students, 23 teachers, 17 parents and 9 school administrators participated the survey.

Instrument

The data was gathered via semi-structured interview forms shaped by the researchers. The interview forms were formed for each participant group separately, containing three parts:

- i. The part explaining the research question, the date and time of the interview, an information about the researcher, the aim and implementation of the survey,
- ii. The part explaining participants' age, seniority, gender, income, educational background,
- iii. The part including alternative questions to clarify research questions and probes, besides research questions.

Application

The permission slip, supplied by the Provincial Directorate of National Education in Ankara, was presented to school administrators before the interviews. The school administrators assigned the proper time and setting for the implementation. The participants were informed about the research topic before the interviews. The interviews were implemented face-to-face and individually. The interviews were recorded in the direction of participants' preferences or participants took notes during the interview.

Data Analysis

A qualitative data analysis method – descriptive analysis- was used for the analysis of recorded interviews or notes (Yıldırım & Şimşek, 2013). The data gathered from face-to-face interviews was turned into text, it was reorganized in line with questions and was summarized in other words it was

defined. Descriptive analysis is a presentation of original qualitative data and correct quotation of participants' expressions (Kümbetoğlu, 2005). Direct quotations were stated owing to code names of participants. With the purpose of privacy, rotation numbers were assigned for each participant; (Ö) for students, (Öğr.) for teachers, (V) for parents and (Y) for administrators were stated.

Results

Most of the students, teachers and school administrators think that free dress code make students feel comfort. According to some students and teachers, the practice of free dress code improves students by letting them choose. Also it sets students free and supports personality development. Most of the participants, who consider free dress code are negative, consider the practice as an economic burden. The practice of free dress code, viewed disadvantageous in terms of security, is emphasized to be a discipline spoiler. There are differences of opinions among most of the teachers, administrators and students. While teachers and administrators think the practice makes the control difficult, students think that it makes easier. According to some shareholders, the practice of free dress code tires out students psychologically and it causes problems such as pride, anxiety of wearing and constellation. It is considered negative in terms of time by some students and many of the parents. Students, teachers and most of the parents think jointly that the practice does not affect academic success; it has neutral effect.

Most of the students propose that school uniforms should consist casual and common clothes chosen by administrators in accordance with students' preferences. Other advices of students are like these; there should be free dress code practice in a certain day of the week, the line of freeness is conserved and the practice is fully free without any restrictions. The advices of teacher are like these; the request of strict practice, implementation only in schools that provide essential conditions, controlling the implementation in a frame and students' opting their clothes among particular ones. Most of the parents offer reforming the practice so students are distinguishable. Also, a great many of parents offers conserving the limits stated in the regulation. Most of the administrators offer trying for conserving the limits of the practice.

Discussion, Conclusion & Implementation

The shareholders interpret that the main purpose of the practice is to make students move easily as a result of the survey. Ünal, Yıldız and Özdil (2011) and Ağaç and Harmankaya (2009) state that students feel better thanks to the practice, in paralel with their studies. Although most of the students support the practice of free dress code; teachers, parents and administrators prefer uniforms. Most of the teachers, parents and administrators expressed negative opinions. According to the studies of Akbaba and Konak (2014), the parents support uniforms; teachers support uniforms according to the studies of Şen and Sağlam (2014), and administrators support it in the surveys of Lumsden (2001). As Mızrak and Güzel (2011) state in their surveys, students' freedom to reflect their desires makes them feel comfort. The results of the surveys show that a great part of the students, teachers and parents think that it has no effect on academic success. There are some different studies showing that the practice of free dress code does not affect the success positively (Akbaba & Konak, 2014); the practice of uniform has positive effect on social success and academic success (Behling, 1994; Kraft, 2003; Uğurlu, Doğan, Toğçu & Demir, 2015); and there is a low correlation between school uniform and academic success.

The result of the survey shows that the practice of free dress code is viewed as an economic burden by many of the shareholders. Some students think that it is problematic because of rising the fashion. At this point, the survey result of Aşık and İnal (2012), that most students care about wearing fashionably during their shopping, supports the survey. The practice of free dress code is viewed trigger of negative feelings among students who have different income levels by teachers and parents. It is seen a reason of painstaking, anxiety and being despised. On the other hand, in the survey of Brunnsma (2006), it is mentioned that school uniform provides equality among students. It is stated in the study of King,

Walker and Minor (2002) that wearing uniform in American schools hinders the differences among students with new and old uniforms. Kaiser (2007) claims that monotype clothes decrease the social class diversity.

There is a common belief among students, teachers and parents that the practice of free dress code makes strangers' entrance to schools easier and is harmful for security. It is viewed disadvantageous in terms of time by a great many of students and parents. The results of the survey show that most of the students, parents and administrators prefer monotype clothes for the sake of school discipline. It is stated, that free dress code direct students to negative acts and so it spoils the school discipline, in the surveys of Kahraman and Karacan(2013), Tınmaz and Sağlam (2014), Akbaba and Konak (2014), Coşkun (2014), Uğurlu et al. (2015). It is stated, that discipline problems and extortion decrease in schools with monotype clothes, in the surveys of Workman and Sudak (2008), Tanioka and Glasser (1991), Peterson (2008), Sanchez et al. (2012). According to Knechtle and Mitchell (2003), administrators conduct the practice of uniform as they believe it decrease violence and discipline requirement

The suggestions of the researchers about the survey of the free dress code and the implementation are classified. Within the scope of the suggestions: (i) the views of the participants from different grades and kinds, including all stakeholders, could be considered via broad scanning. (ii) Considering the socio-economic inequality among cities and provinces, school-scaled surveys could be conducted. (iii) Platforms, where systematical analysis of free dress code practice is possible, could be created. Within the scope of practice: (i) there could be limited combinations of seasonal clothes which make students feel comfort both physically and psychologically and let them express themselves easily. (ii) For the school security, one part of the clothes could be chosen differently from strangers so as to identify the students.

Kaynakça

- Ağaç, S., & Harmankaya, H. (2009). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin giysi tercihleri ve giysi satın alma davranışlarına etki eden faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 1-13.
- Akbaba, A., & Konak, M. (2014). Yeni ilk orta ve lise kıyafet yönetmeliğinin veli ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(2), 21-40.
- Aşık, M., & İnal, C. (2012). Orta öğretim öğrencilerinin giyim ihtiyaçlarını karşılama ve moda konusundaki görüş ve davranışları. *Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu*. Retrieved September 28, 2014, from <http://mebk12.meb.gov.tr>
- Behling, D. (1994). School uniforms and person perception. *Perceptual Motor Skills*, 79(2), 723-729.
- Brunsmas, D. L. (2006). School uniform policies in public schools. *Principal Arlington*, 5(3), 50.
- Brunsmas, D. L., & Rockquemore, K. A. (1998). Effects of student uniforms on attendance, behavior problems, substance abuse, and academic achievement. *The Journal of Educational Research*, 92(1), 53-62.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Caruso, P. (1996). Individuality vs. conformity: The issue behind school uniforms. *NASSP Bulletin*, 8(581), 83-88.
- Cohn, C. A. (1996). Mandatory school uniforms. *The School Administrator*, 53(2), 22-25.
- Coşkun, H. (2014). *Okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin öğrenci ve veli görüşlerinin incelenmesi*. Unpublished master's thesis, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Diñer, T. (2005). *Lise öğrencilerinin okul üniformalarına ilişkin tercihlerinin ve sorunlarının belirlenmesi*. Unpublished master's thesis, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Döş, İ. (2013). Mutlu okul. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 266-280.
- Erkan, S. (2003). Okullarda tek tip ya da serbest kıyafet. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 268-269.
- Evans, D. L. (1996). School uniforms: An "unfashionable" dissent. *Phi Delta Kappan*, 78(2), 139.
- Firmin, M., Smith, S., & Perry, L. (2006). School uniforms: A qualitative analysis of aims and accomplishments at two Christian schools. *Journal of Research on Christian-Education*, 15(2), 143-168.
- Gregory, N. B. (1996). *Effects of school uniforms on self-esteem, academic achievement and attendance*. Unpublished master's thesis, South Carolina State University, USA.
- Güçlü, A. (2009). Mavi önlük bu sefer kalkacakmış! *Milliyet*. Retrieved March 25, 2013, from http://www.abbasguclu.com.tr/egitim/mavi_onluk_bu_sefer_kalkacakmis.html
- Hesapçioğlu, M., & Giorgetti, F. M. (2009). Siyah önlük beyaz yakanın kökeni. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1717-1750.
- Jennings, L. (1989). Stricter rules on student dress, decorum revive familiar civil liberties questions. *Education Week*, 6(7), 14-15.
- Kahraman, İ., & Karacan, H. (2013). Serbest kıyafet uygulamasının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin paydaş görüşleri. *Kilis Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 120-142.
- Kaiser, S. B. (1997). *The social psychology of clothing: Symbolic appearance in context*. New York: Fair Child Books.
- Kepeñekçi, Y. K., & Özcan, A. Y. (2000). Okullarda suçun önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1), 153-163.

- Kıral, B., & Kıral, E. (2009). Japonya ilköğretim sistemi ve Türkiye ilköğretim sisteminin karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 53-65.
- Kıran, H. (2001). İlköğretimde öğrenci kıyafetine ilişkin tutumlar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(5), 79-84.
- Kim, Y., & DeLong, M. (2006). School dress codes and uniforms: Perspectives on wearing uniforms in Korea and the United States. In D. L. Brunsma (Ed.), *Uniforms in public schools, a decade of research and debate* (pp. 137-149). Lanham: Rowman & Littlefield.
- King, K. A. (1998). Should school uniforms be mandated in elementary school. *Journal of School Health*, 68(1), 32-38.
- King, A., Walker, L., & Minor, D. (2002). A study of dress codes/uniforms in Kentucky. *The Delta Kappa Gamma Bulletin*, 68(3), 52-56.
- Knechtle, J. C., & Mitchell, H. W. (2003). Uniforms in public schools and the first amendment: A constitutional analysis. *The Journal of Negro Education*, 72, 487-494. Retrieved March 24, 2014, from <http://www.journalnegroed.org>
- Kraft, J. A. (2003). *Society's perceptions and attitudes toward school uniforms*. Unpublished master's thesis, The Graduate School University of Wisconsin-Stout, Wisconsin.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam.
- Lumsden, L. (2001). Uniforms and dress-code policies. (ED 454 568). Retrieved June 15, 2014, from <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/3371/digest148.pdf?sequence=1>
- Mızrak, Ş., & Güzel, S. (2011). Hamilelerde giyim problemleri ve tercihleri. *EJOVOC: Electronic Journal of Vocational Colleges*, 1(1), 58-67.
- Milliyet, (2013). Siyah önlüğün artık albümlerde kalan serüveni. Retrieved March 23, 2013, from <http://gundem.milliyet.com.tr/siyahonlugunartikalbumlerdekalanserueni/gundem/gundemdetay/01.12.2012/1635397/default.htm>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). Okul kıyafetlerini değerlendirme çalışmayı. Retrieved April 3, 2013, from <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine dair yönetmelik* (T.C. Resmi Gazete No. 28480). Retrieved February 13, 2013, from <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121127.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121127.htm>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014). *Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine dair yönetmelikte değişiklik yapılması hakkında yönetmelik* (T.C. Resmi Gazete No. 29132). Retrieved October 20, 2013, from <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140927.htm>
- Murray, R. K. (1997). The impact of school uniforms on school climate. *NASSP Bulletin*, 81(593), 106-112.
- Peterson, R. L. (2008). *Fact Sheet 6: Student uniforms*. Consortium to prevent school violence. Lincoln: University of Nebraska. Retrieved September 15, 2014, from <http://flaglerlive.com/wp-content/uploads/CPSV-Fact-Sheet-6-Student-Uniforms.pdf>
- Pollitt, K. (1998). Madchen in üniform. *Nation*, 266(15), 10.
- Sanchez, J. E., Yoxsimer, A., & Hill, G. C. (2012). Uniforms in the middle school: Student opinions, discipline data and school police data. *Journal of School Violence*, 11(4), 345-356.
- Stockton, C., Gullat, D. E., & Parke, D. R. (2002). School uniforms: Policies and procedures. *Research In Middle Level Education*, 25(1).

- Süzer, S., & Sağlam, H. İ. (2014, Haziran). *İlkokullarda serbest kıyafet uygulamasının öğrenci velilerinin görüşlerine göre incelenmesi*. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi , Sakarya, Türkiye. Retrieved December 18, 2014, from http://www.egitim.sakarya.edu.tr/sites/egitim.sakarya.edu.tr/file/Seak_Bildiriler_Kitabi1.pdf
- Şen, C., & Sağlam, H. İ. (2014, Haziran). *Sınıf öğretmenlerinin ilkokullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi , Sakarya, Türkiye. Retrieved December 18, 2014, from http://www.egitim.sakarya.edu.tr/sites/egitim.sakarya.edu.tr/file/Seak_Bildiriler_Kitabi1.pdf
- Tanioka, I., & Glaser, D. (1991). School uniforms, routine activities and the social control of delinquency in Japan. *Youth and Society*, 23(1), 50-75.
- Tınmaz, E., & Sağlam, H. İ. (2014, Haziran). *İlkokul öğrencilerinin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi , Sakarya, Türkiye. Retrieved December 18, 2014, from http://www.egitim.sakarya.edu.tr/sites/egitim.sakarya.edu.tr/file/Seak_Bildiriler_Kitabi1.pdf
- Tucker, W. H. (1999). *How student uniforms impact teacher perceptions of climate in urban public middle schools*. Unpublished doctorate dissertation, University of Minnesota, USA.
- Turan, M. (2012). Okullarda kıyafet serbestliği üzerine bir araştırma. *Milliyet*. Retrieved March 18, 2014, from <http://www.milliyet.com.tr/okullarda-kiyafet-serbestligi-uzerine-arastirmaegitimdunyasi640143/>
- Türk, A. (2013). Okullarda serbest kıyafet uygulaması. Retrieved March 23, 2013, from <http://www.ogretmeninnesi.com/makale/id37.htm>
- Uğurlu, C. T., Doğan, S., Toğçu, İ. & Demir, A. (2015). Serbest kıyafet uygulaması: Kim ne söyledi? *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(2), 213-246.
- Ünal, Z. B., Yıldız, E. Z., & Özdil, N. (2011). İlköğretimde kullanılan pantolonluk kumaş özelliklerinin incelenmesi ve iyileştirilmesi üzerine bir araştırma. *Tekstil ve Konfeksiyon*, (3), 244-248.
- Üstün, G., & Çeğindir, N. Y. (2006). İlköğretim çağı çocukları ve annelerinin okul önlük ve formalarının konforundan memnuniyet durumlarının incelenmesi. Retrieved April 5, 2013, from <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/gu.pdf>
- Wilkins, J. (1999). School uniforms: The answer to violence in American schools or a cheap education reform? *The Humanist*, 59(2), 19-22.
- Workman, J. E., & Studak, C. M. (2008). Use of the means/ends test to evaluate public school dress-code. *Educational Policy*, (22), 295-326.
- Yeung, R. (2009). Are school uniforms a good fit? *Educational Policy*, 23(6), 847-874. Retrieved August 5, 2013, from <http://www.online.sagepub.com>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.